

Luka Bekavac
Viljevo

v|b|z

LJUBLJANA

v|b|z

**izbrana
dela
hrvaške
književnosti**

knjiga 23

**Luka Bekavac
Viljevo**

založba:
V.B.Z. Ljubljana
Rimska cesta 13
tel: +386 1 426 95 71
e-pošta: info@vbz.si
www.vbz.si

za založbo:
Mladen Zatezalo

urednik:
Robert Bobnič

prevedla:
Sonja Polanc

jezikovni pregled:
Milan Žlof

grafična priprava:
Žiga Valetič

tisk:
Cicero d.o.o., Begunje

Luka Bekavac **Viljevo**

Iz hrvatsčine prevedla:
Sonja Polanc

v|b|z

**izbrana
dela
hrvaške
književnosti**

knjiga 23

naslov izvirnika:

**Luka Bekavac
VILJEVO**

copyright © 2013 Luka Bekavac in Fraktura
All rights reserved.

avtorske pravice © 2020 za slovensko izdajo:
V.B.Z. d.o.o., Ljubljana

Vse pravice pridržane, vključno s pravico do reproduciranja
celote ali posameznih delov v kakršni koli obliki.

copyright © of the translation:
S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

prva izdaja, 2022

naklada:
500 izvodov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.42-31

BEKAVAC, Luka

Viljevo / Luka Bekavac ; iz hrvaščine prevedla Sonja
Polanc. - 1. izd. - Ljubljana : V. B. Z., 2022. - (Izbrana
dela hrvaške književnosti ; knj. 23)

Prevod dela: Viljevo
ISBN 978-961-7083-02-6
COBISS.SI-ID 116233731

ISBN 978-961-7083-02-6

traduki

Izdajo tega dela je podprla ustanova TRADUKI, literarna mreža, katere člani so Ministrstvo za Evropo, integracijo in zunanje zadeve Republike Avstrije, Ministrstvo za zunanje zadeve Zvezne republike Nemčije, Švicarska kulturna fundacija Pro Helvetia, avstrijsko Združenje prevajalk in prevajalcev (po nalogu Zveznega ministrstva za umeznost, kulturo, javno upravo in šport Republike Avstrije), Goethe-Institut, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, Ministrstvo za kulturo Republike Hrvaške, Resor za kulturo Vlade Kneževine Liechtenstein, Kulturna fundacija Liechtenstein, Ministrstvo za kulturo Republike Albanije, Ministrstvo za kulturo in informiranje Republike Srbije, Ministrstvo za kulturo Romunije, Ministrstvo za kulturo Črne gore, Ministrstvo za kulturo Republike Severne Makedonije, Ministrstvo za kulturo Republike Bolgarije, Leipziški knjižni sejem in fundacija S. Fischer Stiftung.

AVGUST

Ni konca. [poškodovano 24 cm] nikoli se ne konča ... to je bilo nekoč sveto pismo, in zdi se, da tudi [poškodovano 8 cm] krogu, brez začetka, in ni koncev. [58 sekund tišine] Ko pomislim na verigo, v kateri sva bili ... ki sva jo strgali, če sva jo sploh strgali [3 sekunde šumov] živo glavo ... ko si jo predstavljam ... kot črto, recimo, kapljica krvi se kotalika proti prihodnosti in pušča sled ... [nerazločno] nekdo drži za roko, trdno, v *krvopisu*, in nisem najbolj prepričana, kje imam drugo roko, prosto ali [2 sekundi šumov] za Elizo ... ampak druga roka tiste *minule ženske*, ki ji ne vidim obraza, je gotovo povezana s kakšno še zgodnejšo roko, in druga [poškodovano 4 cm] še davnejšo: prva drži drugo za roko, druga tretjo, vrsta sega daleč nazaj ... kakor da pravzaprav ni smer časa, procesija mrtvih generacij ... bivših življenj ... temveč raztezanje nekega tkiva, steber celic iste rastline, morda stebelca kakšnega cveta ... če bi zamižala, recimo, bi se z vrha razprl pogled ... [5 sekund tišine] ... s cvetnega lističa, ki se je vzcvetel pozno, *na koncu*, z roba se ne vidi več zemlje oziroma oblička nekakšne pradaвне [4 sekunde motenj] če je *neka* ženska pričela naš krog ... samo ta tisočletna črta, v resnici njen globoki padec, nedogledna krivulja, kot bi se pogrezala v oblake, čeprav to še ne pomeni ... še ne pomeni, da je najin zlom resnično pretrgal vrsto, morda v vsem tem ni nobene globine, tisti oblaki, ki požirajo strmino, v resnici bolj spominjajo na gladino vode ali nekaj podobnega, tekoča gmota, ki vanjo ne moreva prodreti niti potopiti se, očitno sva preživeli, in tok nosi, resda v neki povsem nejasni smeri, samo obglavljen cvet, morda en sam mrtev cvetni listič ali drobec cvetnega prahu: to sva medve. [7 sekund tišine] Nič več ... Nič posebnega. Vse tisto prej je bilo popolnoma [nerazločno] *naš* krog najpomembnejši, vir dogajanja, na katerem leži največja peza, zdaj sem si s tem na jasnem, hvala bogu, kako kratkovidni sva bili, verjeti, da sva zadnji dve, lahko bi bili *omega*, prav kakor bi bil Peter lahko *alfa*: ves naš krog je bil le en člen, iz sredine verige pa ni videti koncev, tako je pravila tudi Gerda, v manj tipičnih trenutkih, kar

je prvo in kar je zadnje v resnici nimata ničesar s časom, to je tisto, kar leži zunaj vrste ... in srečna okoliščina, da se je kaos končno izčrpal in izničil, kakor se zdi, vsaj v tem ciklusu, na krožni poti, ki je zadevala najini življenji, ne pomeni, da je obenem nastopil tudi konec sveta in časa, pomeni zgolj to, da naju verjetno nihče več ne išče, nihče naju ne želi ubiti ... ali naju vsaj ne more več doseči ... če sva torej zdaj na dnu tiste sledi kapljice krvi ali na vrhu družinskega cveta, kot pelodno zrno, prah ali pač kar že bodi, bi naju še marsikaj lahko odpihnilo, ampak tega nikomur ni več mar: lahko izumreva, lahko še naprej rasteva in se plo-diva, vendar tega nihče več ne bo videl ... čeprav če človek prav premisli, vse govorance o tem, da je najina smer v krvopisu *dolvodna*, nekatere druge pa so še nižje, in da se nobena od naju ne more vrniti nazaj in niti skočiti naprej od tam, kjer je bila vtkana, vse to nima nobenega smisla, če velja tisto, kar je bilo tolikokrat slišati pred katastrofo, *veliko je v malem*, pot navzgor in navzdol je ena in ista, celota je v fragmentu [*nerazločno*] fraktalni evangelij ... ampak Eliza si nikoli ni belila glave s temi vprašanji ... zanjo sva menda vendarle bili samo medicinski sestri, nujna pomoč, ki zbira zblojene ranjence po bojišču ... ne vem, ali je sploh kdaj kaj videla [*5 sekund motenj*] ali samo politična mobilizacija, čeprav ona zanesljivo ne bi dejala, da je to politika, premalo nas je bilo v našem krogu ... ne spominjam se ... prejkone je menila, da ne zmorem govoriti o tem, začrviči me, ko pomislim na vse to ... ampak danes bi lahko bilo od sliv, prenajedla sem se ... najbrž še niso zrele ... sama voda se preliva v meni ... [*4 sekunde tišine*] ... nekaj se je zganilo ... kakor živa bitja, črpajo sokove [*nerazločno*] hranim otroka, nezavedno, ne da bi hotela ... v resnici so to traparije, ne vem, od kod neki bi *jaz* lahko vedela, kaj je otrok in kako se počuti nosečnica ... [*9 sekund tišine*] ... mogoče bi mi odleglo, če bi sedla ... ampak takole je udobnejše, tukaj je tako lepo ... najboljša volnena odeja, kar jih imava, vsaj med temi, ki smejo na travo ... in takle razgled ... samó nebo ... rada imam takšen popoldan, dva, trije snopi oblakov, kakor vata ali perje, nekaj valuje v sapi [*7 sekund šumov*] dihanje poletja ... vroče je, zelo vroče ... in tako tiho, nič se ne dogaja, razen pihljajev teh sap, pridejo in odidejo, in morebiti [*12 sekund motenj*] tople roke ... odprejo se nekakšna vrata, pogled v drug prostor, nekaj nevidnega iz tega zapredka ... glej ga, spet je tukaj ... to so krošnje, zlato zeleno [*nerazločno*] madeži, ko takole zasukam vrat, kot okvir ... sonce jih pisano barva, sem ter tja se v njem zaiskri kakšna pičica, vijolična ali rumena ... in potem imam nenadoma vtis, da vidim

skozi tista vrata, kakor bi telo, ne da bi gledalo, šlo skozi ... in za njimi je ves svet ali vsaj vsa Slavonija ... lahko si predstavljam, kje so bile, preden so mi segle do lic, preden so hušnile pod srajco: vse krošnje v gozdu, hraste in grmičje, deteljo in poljski mak, travnike, porasle z regratom, sive in prosojne glavice, in pred tem polja, žito, česanje klasja, vrtinčenje prahu in peloda kot zrnca zlata ... in še prej na strugi Drave, kot v upočasnjenem filmu, drsališče [2 sekundi šumov] blatasto zelena skorja ... in še pred tem? ... hm, verjetno so bile tudi tam, na začetku, v Osijeku, na strehah, na ulicah, na trgih ... [20 sekund tišine] ... je že boljše, odlega mi, malo je popustilo ... včasih imam občutek, da sem brez teže, takole zleknjena na odeji ... a se ne bojim, da bom odletela, prej bi rekla, da se bom pogreznila v zemljo ... drži me samo tale mreža ... modro in rdeče, rdeče in modro ... če ne dvignem glave, je videti, kot da nima robov, kar razteza se dalje, v karirasto naravo, tam spodaj: potke in drevesa, pravilne vrste, pravzaprav je to čista geometrija, le da je prepisana v organsko snov, in vsi krogi in linije, ko jih gledam takole, zviška, so videti enako abstraktni kot kak volneni vzorec ... tukaj je vse tako urejeno ... v resnici komaj verjameš, da so to zasebni sadovnjaki, čeprav ne morejo biti nič drugega, vse je preveč na tesnem za industrijsko gojenje ... vendar pa ... tele simetrične parcele, kvadrati kultur, do popolnosti razporejeni sadno drevje in gredice, ravne potke, vse pod natančno premerjenimi koti, zmeraj 45° ali 90° ... nimam pojma, kolikšen vpliv bi lahko imela Eliza na sadovnjake, koliko pa je bil to splet podnebja, genialnosti bivših lastnikov, kdo ve česa vse še, vplivanja zvezd ali telurskih tokov, ki tukaj očitno povzročajo tudi nekatere veliko bolj nevsakdanje reči ... ko sva prišli, se je vse zdelo zapuščeno, sadni in zelenjavni vrt, a le nezatno, kakor da bi stanovalci izginili pred nekaj tedni, ampak to je bilo nemogoče, hiša je bila na pogled grozna, kot bi deset let samevala prazna ... in po vejah je viselo sadje, rajsko in popolnoma užitno ... tega se dobro spomnim, stopali sva po zginitih sadežih v travi, trgali z vej, kar je dozorelo, hlatali sva brez razmisleka, brez vsakršnega strahu pred zastrupitvijo, saj sva dneve pred tem živeli od vode in listja, omedlevali sva že od slabenja ... sadovnjaki so tukaj pravzaprav čakali na nekoga, zgledno oskrbovani, in Eliza je samo izrabila priložnost, potem ko sva vse očedili in uredili, ter si pripisala zasluge za ves nerazumljivi pridelek pa za dejstvo, da sva zdaj, kot se zdi, za vekomaj rešeni lakote ... [13 sekund tišine] ... glej ga, spet se začinja ... ampak nekaj je drugače ... morda sem že [6 sekund šumov] vsa nebesna

telesa [nerazločno] sadeži v krošnjah, danes je Luna resda v napačni fazi, komaj se vidi, ampak takšno imam najraje ali pa prvi krajec, čeprav je morda lepša taka, kot kamniti srp ... oziroma to je ... adular, če se prav spomnim ... v somraku bo [9 sekund motenj] bi zazvenčal, če bi udarila po njem ... njegovega vpliva na vse, kar tod raste, rudninskega orožja ... žal mi je, ker se nisem nikoli učila biologije, najbrž niso menili, da bo pomembno, čeprav to najbrž ne spada tja, prej bi bilo nekaj takega kot ... astroagronomija, mogoče ... najprej sem mislila, da so vse to babje čenče, Gerda je bila še posebej alergična na vraževerje, ampak ... ne vem ... kakor da so v vsem tem matematične [4 sekunde šumov] orientacija, čeprav je bilo vse poljubno, kakor tukaj, na primer ... kje sva pravzaprav zdaj? ... zapuščava nočno hišo, Raka ... ali pa sva jo že zapustili ... končno ... obdobje popolne slepote, očitno, že ta znak, 69, je videti kot simbol za zaprtost vase, nekaj zvitega v klobčič, nerazvitega, kot zarodek ali dve nižji bitji, ki si grizeta rep ... sicer Rak predstavlja tudi razpustitev, *solutio*, in gibanje naprej nazaj, naprej nazaj, naprej nazaj, to ima nekaj opraviti s kanoni, s polfonijo, kot nalašč za Elizo ... ali nemara s tisto kačo, ki je že videti kot sklenjen krog ... pravzaprav ne, to je bilo nekaj drugega, čeprav se zdi podobno, ampak to je nekaj popolnoma nasprotnega, tako mislim, kot kakšna globlja modrost, neuničljivost, večno vračanje, ne spomnim se, morda prav nekaj kakor *veliko v malem*? ... nisem več prepričana ... ampak Rak, to je bil Elizin čas, prav gotovo, vsa tista razčustvovanost, toda previdno pogoltnjena, zaklenjena v prenapuhan prsni koš in potem spremenjena v [nerazločno] bo udrihala po vsem okoli sebe ... [8 sekund tišine] ... kdo ji je kriv ... jaz bi se raje ubila, kot takole živela ... ampak kaj naj rečem, sva, kjer sva ... sinastrijski trk ... in nikogar ni, da bi nama pomagal, da bi ublažil napetost, zdaj je prepozno ... torej, kje sem ostala, iz Rakovega oklepa, iz vode ... v odpiranje, v ogenj, Levovo žrelo ... čas razrešitve ... a česa le? ... tukaj se nič ne dogaja, že leta se nama ni nič dogodilo ... sicer pa je tovrstno merjenje časa postalo nesmiselno, v resnici že zdavnaj ... če ne bi bilo Elize in njenih izračunov, ne bi vedeli, kateri dan je ... ali pa bi bilo nemara pravilneje reči, da se samo še Eliza pretvarja, da je danes, denimo, sredo ali petek, ampak dnevi pravzaprav nimajo več imen, štetje, s katerim sva se rodili, se je nekje prenehalo ali poniknilo, morda zaradi katastrofe, morda po njej, ko nihče ni bil pozoren, zato vse datume, ki se jih Eliza še vedno tako oklepa, nekdo lahko dopušča kot navado ali zabavo, kot nekaj, s čimer se trapijo brezdelneži, da si preženejo čas, ampak nihče jih ne more več jemati kot

zanesljiv podatek, kot informacijo, ki ima veljavo zunaj [*nerazločno*] ... kakšen smisel sploh lahko imajo dnevi v tednu ali datumi v mesecu, če ni več letnih časov? ... zima ne obstaja več, ozračje komaj še bežno zanese proti pomladi in jeseni, čeprav ne vem več, kaj je kaj, dogaja se samo ponoči, začasna ohladitev, ampak ni več umrtja rastlin ... samo še to je, večno poletje, monotono in popolnoma negibno, kot neskončen avgust, čeprav je tudi ta beseda že brez pomena ... izplačalo bi se samo še gledati v zvezde, čeprav bi za to potrebovali kakšno veliko pametnejšo in bolj učeno žensko, jaz zagotovo ne bom prilezla daleč ... ne verjamem, da bo tehle par knjig pomagalo ... in vse tiste ure astronomije v Osijeku so tako ali tako pozabljene, če sem sploh kaj odnesla z njih ... ampak kot da je nekaj ... nekaj, kar čaka, da bo prebrano ... preostanek narave ne pove več ničesar, vsaj meni, Eliza je nekaj drugega, ne neha meriti, čeprav tudi ona v resnici ne proučuje *narave*, kolikor vidim ... nebo, Lunine mene, preštevanje in naštevanje zvezd, nič drugega ... njihovih imen res ne bi predrugčila, bilo bi preneumno, novih imen nisva dali niti dnevom in mesecem, čeprav ni bil še nikdar primernejši trenutek za to, nihče ne bi imel razloga, da bi se temu upiral, če je sploh še kje kdo ... vse se je spremenilo ... ampak morda morajo imena na nebu ravno zato ostati ista ... morda je nekomu na Zemlji nekaj pomenilo, če je danes četrtek ali sobota, april ali [*8 sekund motenj*] luči na nebu in politični sistemi, za nikogar ne bi moglo biti usodno, če se imenuje α Aquilae Altair ali pač Fomalhaut ... [*9 sekund tišine*] ... Rak, samo hipec ... Asellus Australis, Asellus Borealis ... β Cnc, tale je najsvetlejša, tega se spomnim, Al Tarf, nekje sem prebrala, naj bi v arabščini pomenilo *konec*, ampak baje je šlo za napako ... kaj še? ... ha, Praesaepe, kako da se tega nisem najprej spomnila ... nekoč so me te nebesne mrežice očarovale, predvsem Gostosevci, in potem Jasli, čeprav so verjetno nekaj ločenega, samo meni so se zdeli enaki, kot zgoščeni roji, staro poimenovanje za Jasli je bilo Panj ... če se ne motim, se temu vendar pravi zvezdna jata ali grozd ... ali pa razsuta zvezdna kopica ali meglica, pozabila sem, kaj je kaj ... vse to zveni veliko lepše kot M44, čeprav so pred katastrofo naravnost oboževali takšne kataloške oznake ... niso se mogli upreti le glede ρ oziroma njenega planetarnega sistema oziroma *njunega*, bila je binarna zvezda ... tam je bil tudi 55 Cancri Ae, vanj so polagali [*15 sekund motenj*] *Nadsvetov* ... ali τ Boötis Ab, kot novi Jupiter ... glej, prav zdajle, v tem trenutku, je v eksaltaciji v Raku ... nepojmljivo ... to je nesmiselno, tako mogočno telo, ni naključno *prvo*, čeprav ni drugega kot krogla

čistih plinov, vsaj kolikor se spomnim, ali pa, ne vem, ali pa vendarle ima jedro, nekaj kamnitega, pa zelo majhnega ... in vendar, tolikšna moč, kot absolutno [poškodovano 9 cm] Terminus, en sam grom, nenehajoča nevihta, kakor ciklon, Velika rdeča pega, večja od Zemlje, in takole besni že stoletja, perfektno ... in sateliti, cela čreda satelitov, večja od vseh drugih, Ganimed, Kalisto, Io, Evropa, Amalteja, ne spomnim se več, Ananke, Pazifaja ... ampak *raki* in *Jupiter* ... morda bi to v resnici moralo biti ironično, zaradi njihove megalomanije, recimo, Jupitrov znak je videti kot 24, mogoče zaradi 24 ur, ker se je rakom treba posvečati od zore do mraka, pravzaprav dan in noč, svet jim ne zadošča ... vsi raki imajo pogosto velike načrte in zamisli, in vedno bodo spravili koga na led, da bi jih uresničili, organizirajo kamarile, ki jim bodo sledile, spremstvo, ki se jim bo klanjalo, delovne skupine, ki bodo postavljale gradbene odre, samo da bi se ti obupni, bedni osebki obdržali v pokončni drži ... zaradi takih so menda tudi [23 sekund motenj] ideja naroda, potreba po tem, da se vsi z vsemi povezujejo v nerazumljive skupnosti in kolektive, v medsebojno odvisne in popolnoma nekoristne mreže ... na nečem podobnem je najbrž koreninila katastrofa ... in prav gotovo je nekakšna račja klika spočela idejo kroga ali vsaj njegovo diktatorsko, čistunsko plat, vse tisto, kar ni imelo več opraviti z ohranjanjem varnosti, še manj z resničnimi ženskami v družini ... ampak ni pomembno, res ni več pomembno ... pravzaprav se je sploh čudno spomniti na tiste dni ... in nekatere ljudi ... včasih se mi je zdelo, da bi bila Eliza in Peter lahko poročena, če bi se le vsi rodili v nekem drugem času, in jaz bi se lahko pretvarjala, da sem njuna hči in vse bi bilo v najlepšem redu ali vsaj lažje, kakor je bilo ... ko se spomnim prizorov pred koncem ... lahko sem videla švigati bliske med njunima glavama, morda bi počilo, tudi če bi živeli v kakšnem popolnoma običajnem stoletju ... nekaj časa sem bila prepričana, da se nista samo razšla, da mu je ona mogoče celó, da tako rečem, pomagala oditi, morda s kakšnim topim predmetom ali nožem, ampak to verjetno ni bilo treba ... sicer pa mislim, da se je vse končalo s Petrovo odločitvijo o razpustitvi našega kroga, ko naj bi vsakdo ubral svojo pot, menda zato, ker je vse postalo prenevarno, niti dva dni se nismo smeli več zadrževati na istem kraju ... trinajst ljudi, to je vendarle preveč opazno, sumljivi smo bili že pred katastrofo in potem se [nerazločno] ločevali ... Eliza je, če se prav spomnim, šele pozneje začela govoriti o čistosti našega kroga in ženskih linijah, čeprav je štorija o tem verjetno nastala še pred Nađino smrtjo, ko sem vpríčo nje, Elize, babici lahko pravila Nađa in ne Gerda,

krvopisne prednosti še niso nadomestile vseh družinskih vezi, bilo je to pred prvimi ligaturami ... ampak potem se je polagoma pričelo ... morda celó najprej z Nađo, *nismo Rusi*, dobra strategija, kakor da bi sploh kdo pomislil, da Nađa izvira iz *Nadežda*, in ne iz *nagyi*ⁱ ... tudi ona je pravzaprav šele po Petrovem odhodu postala *Eliza*, takšna, kakršna je zdaj, zame pa je bila zmeraj Beta ... ne spomnim se, da bi jo kdaj kdo klical *Elizabeta*, čeprav bi bilo to verjetno najmanj nesmiselno, tako kot mene ni nikoli nihče poklical *Dorotea*, tega sploh ne slišim kot svoje ime, celó takrat, v dnevih našega kroga, so me pravzaprav klicali *Tea* ... bržkone je zvenelo resneje kakor Dora, takrat sem imela svojo sveto misijo, nato pa, ko me niso več potrebovali, potem ko je zadnji krog razpadel, sem spet lahko postala samo Elizina sestra, neumnejša in bolj nesposobna pomočnica naše nesojene *magistrae* ... čeprav me to ne moti, kot Dora se lahko vidim v vseh položajih, med čiščenjem po hiši, ležanjem v travi, med jedjo, sedenjem za statvami, razmišljanjem, Tea pa je bila nekaj drugega, nekaj, kar je bilo dosti manj del mene ... ko se je zdaj skušam spomniti, jo komaj lahko vidim zaradi tiste njene slovesne oprave, ob tujih glasovih, ki jih je slišati skoznjo, ne prepoznam je več v tisti njeni duhovniški drži ... že prav, to so bedarije, kajpa, izmišljam si, stara šola je že zdavnaj ugasnila, tu ni bilo nobenih ceremonij, naj si jih je Eliza še tako goreče želela, in tudi jaz na noben način nisem bila videti nič posebnega, v resnici je bil moj videz manj nevsakdanji kot danes, takrat sva še premogli nekaj oblačil iz mesta, nisem vsega sama šivala, na voljo so bile trgovine ... če bi naju zdajle kdo videl, v tem hipu, povsem nepripravljen, bi se verjetno na smrt prestrašil, kdo ve kaj bi si mislil, morda da vidi duhove ... čeprav v resnici nisva niti najmanj voščeni in prosojni, nasprotno, videti sva veliko bolje in bolj zdravo kakor takrat, ko sva živeli v Osijeku, vsaj kolikor naju lahko primerjajo z nekaj fotografijami, ki so nama preostale, a ni stvar v tem, ampak v blagu, iz katerega sem sešila nove obleke, zato sva na pogled zares nenavadni ... ko se Eliza znajde v mojem vidnem polju, dobim v preblisku sekunde vtis žive otroške punčke, s tistimi njenimi lici in lasmi, čeprav je z mano verjetno še hujše, Eliza je bolj suha in njeni lasje le niso tako košati kot moji ... dve igrački za dekletca, toda v človeški velikosti ... kot če bi punčki vstali z nekega podstrešja, mogoče v prav takile hiši, in prišli mimo [45 sekund motenj] prepozno, resnični svet ni več tukaj ... ampak rada imam pogled na hišo, še posebej z južnega travnika ali od tod, ali s kakega drugega hriba ... tako je bilo tudi prej, vedno sem lahko ure in ure gledala zgradbe, kako

spreminjajo barve, sonce na pročeljih, popoldne in pred večerom, pozno spomladi ali poleti ... morda prav zavoljo let na Jägerjevi ali [*nerazločno*] ampak [*5 sekund motenj*] popolnoma prazno, prašno, mrtvo, sredi avgusta ... v tišini ... morda le kak maček prečka cesto, z vzhodne strani ulice proti zahodni ali od fakultete proti Trgovski družbi ... in evangeličanski cerkvi ... z mojega okna se je videl samo zvonik, rdeče opeke in *Quercus robur*ⁱⁱ ... mislila sem, da je to njegovo lastno ime ... malokaj drugega je ostalo iz otroštva in sploh iz Osijeka ... ampak ta pogled je zapečaten v spominu kot fotografija, zmeraj ga lahko potegnem na plan in znova spet pogledam in analiziram do zadnje potankosti ... ne morem se več povezati s tistim življenjem, kajpa [*12 sekund motenj*] red, smiselnost, spokojnost ... kot podeželska posest kakšne mestne družine, morda zunaj sezone, in celó šolsko poslopje, s praznimi dvoranami ... Jägerjeva je vselej ulica v zapuščenem mestu, nikoli ni mimoidočih, ampak za stenami fotografije si lahko predstavljam ali sem si lahko vsaj poprej, kakšne lepo napravljane in snažne ljudi, ki berejo ali pišejo, ki skladajo ali godejo, ljudi, ki se *učijo*, ki razmišljajo, lahko sem slišala tisto komorno, samozatajevano, nedolžno floro civilizacije, kako se počasi razvija, daleč od vsega, kako razpleta korenine in se udomačuje v močvirju, v katerem se je znašla, in ga spreminja v nekaj popolnoma drugega ... morda se je tako pričela pot, ki je vodila v katastrofo, v želji, da bi vse postalo nekaj drugega, in zdaj po vsej verjetnosti ne obstaja nič več od tega, ne eno ne drugo, ostala je zgolj fotografija, prav tako neobstoječa, v moji glavi ... to sem hotela povedati, v takšnih trenutkih, sredi popoldneva ali pozno popoldne, je nekaj v tem pročelju, v odtenkih krošenj, kar [*nerazločno*] Osijek ... ampak ko sva jo prvič videli ... ne morem verjeti, da je bila *ta* hiša ... otrpnila sem, ko je vstala pred nama, sredi gozda, pred svitom, vse je bilo medlo, sivo zeleno in tiho, nenaravno tiho, vsaj za tisto uro dneva, brez jutranjega oratorija ... stene razžrte od vlažnosti, pročelje s sprano barvo, deloma odpadlim ometom, pod katerim je zijala gola opeka ... vrat sploh ni bilo, najbrž so že strohnela, skozi vhod se je videlo v salon, komajda, v mračini, s strašljivimi stenami, tapete s cvetličnim vzorcem, rjavim in rdečim, pravzaprav nekaj podobnega temu, kar sem pozneje narisala ... takoj si videl, da je bila to nekoč prelepa hiša, ni mi bilo vseeno, posebno prve dni, ko se Eliza še ni mogla odločiti, ali bova ostali ... kar naprej sva krožili okrog nje, škilili skoz okna in kar naprej se nama je vsiljeval občutek, da je nekdo notri, v tistih premikih senc [*nerazločno*] krošnje ... vtis je bil, kot bi stala sredi jeseni, čeprav je bilo

poletje, tako kot danes, mislim, da je tudi takrat bil avgust ... ampak kakor da je vse prekrival sloj vlage, tudi lubje dreves je bilo hladno, kot stene ... zdaj se mi zdi, da sva stopali po jesenskem listju, oranžastem, rdečem, rumenem, rjavem, morda že uvelem ali popolnoma razkrojenem, pred hišo in v [15 sekund šumov] vijoličasti madeži so se razlezli po vsem salonu kot okraski s parketa na stene, drug za drugim ... ampak to pride in mine, tipne iluzije, porodijo se iz vidnih vtisov, vem, da je bilo v resnici vse bolj ali manj suho in parket precej lepo ohranjen, in že pri prvi svetlobi se je vse preobrazilo v popolnoma drugačno podobo, popolnoma nenevarno, kar malce romantično, vse tople barve so prišle na površje in naenkrat se je zdelo, da je ta podrtija vendar čisto navadna družinska hiša, v katero se lahko nemudoma vseliva ... in zdaj je resnično najina, udobna, kolikor le more biti, popolnoma varna, dobro znana, do zadnjega kotička, ampak še vedno ... ko se spomnim tiste prve sekunde, še vedno nekaj pri pogledu nanjo, ne vem, kaj [12 sekund motenj] okenske šipe, opeka, bela od prahu, kozja kri na njej, bršljan in sonce, ne vem, nekaj v vsem tem včasih ustvarja ... druge reliefe na pročeljih, kot nekakšne cvetlične ornamente, in spet se je vrnil tisti [nerazločno] nič opraviti z njo, lahko da so to samo moji duševni procesi, kajti hiša, šele ko *razmišljam* o njej, postane nekaj popolnoma drugega, veliko starejšega od svojih zidov, temeljev, strehe, nekaj, kar sodi v neko drugo stoletje, se pred mojimi očmi, a zatisnjenimi, sprevrča v takšno rušljivo, miniaturno [*poškodovanih 14 cm*] parafraza Malega Trianona po revoluciji, bazen modre krvi, kot izvir in brezno, v katerem izginja ... nekogaršnje rodoslovje, mešano, zapleteno, kako se sesuva od starosti ali nemoči ali jalovosti kot najino ali od rdeče smrti ali kakšne druge bolezni, kraj, kjer si lahko zamišljam samo privide, propadlo plemstvo v ponošenih slovesnih odevalih, kraj, ki ne obstaja zunaj te neskončne vrste podob, že po malem prosojnih, na katere koncu je podrtija, ki sva jo uzrli prvo jutro: nekdo, ki motri svoj odsev v velikan-skem zrcalu z zlatim okvirjem, nekdo, ki vzame zadnji odmerek morfija ali baldrijana, nekdo, ki posluša fraze čembala iz sosednjega prostora, nekdo, ki motri razdejano knjižnico, nekdo, ki razmika čipkaste zavese in zre skozi okno v popolnoma počrnelo nebo, sredi dneva, tik pred začetkom nevihte, ali v luno, polzastrito z oblaki ... pogled nekoga skozi isto okno, zdaj brez zaves, v nekem ledenem, mrtvem zimskem dnevu, razbite marmornate skulpture in vodometi v francoskih parkih, komorno gledališče v kleti, štukature, strma, vrtoglava stopnišča, družinski portreti, cele